

DE GROETEN UIT ARNHEMLAND

Arnhemland is een gebied van 97.000 km² in het noordwesten van het Australische Noordelijk Territorium (afb. 1). Het gebied kreeg zijn naam van Matthew Flinders (afb.2) die het noemde naar het Nederlandse schip de Arnhem, dat in 1623 onder Willem van Colster de kust verkende. Het schip was vernoemd naar de Gelderse stad

Afb. 1

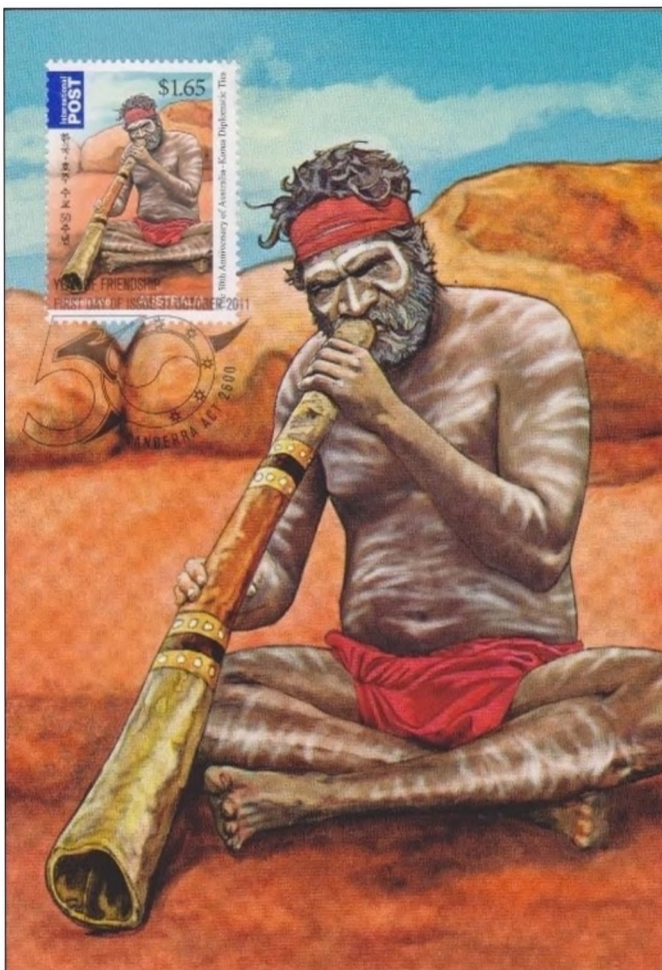
Afb.2

Afb. 3

Arnhem (afb.3). In Arnhemland wonen de *Yolgnu*, een van de grootste inheemse stammen van Australië.

Dit gebied wordt gezien als de bakermat van de *didgeridoo* (afb.4). Takken van de eucalyptusbomen die zijn uitgehold door termieten worden door de Yolgnu gebruikt als een natuurlijk blaasinstrument. Verder is de streek bekend door de inheemse culturele overleveringen van rotstekeningen (afb.5), tekeningen op boombast en zandtekeningen (afb.6). Er is rotskunst gevonden van meer dan 60.000 jaar oud.

Afb.4

Afb. 5

Afb. 6

Afb. 7

Afb. 8

Afb. 10

De slangenhalsschildpad *Chelodina burrungandjii* is endemisch in Arnhemland en komt nergens anders ter wereld voor a) (afb.7).

In Arnhemland is een stenen bijl gevonden die geschat wordt 35.500 jaar oud te zijn.

De eerste menselijke bewoners van het Australische continent en hun afstammelingen worden met de term Aborigines (vaak ook Aboriginals en vroeger in het Nederlands australnegers) aangeduid. Het woord Aborigines

stamt van het Latijnse *ab origine* hetgeen vanaf de oorsprong betekent, dus de oorspronkelijke bewoners in Australië (afb.8).

Volgens de meest recente archeologische vondsten zijn de Aborigines ongeveer 65.000 jaar geleden in Australië aangekomen. Op dat moment in de ijstijd lag de zeespiegel ongeveer 130 meter lager dan nu, waardoor het grootste deel van de zee tussen Zuidoost-Azië en Australië droog lag b). Je zou van Nieuw-Guinea in het noorden

Australië en Zuidoost-Azië ten tijde van het lage zeeniveau gedurende de ijstijd

Afb. 9

Afb. 11

tot Tasmanie in het zuiden hebben kunnen lopen (afb.9).

Een aannemelijke route liep via Timor (afb. 10) ten noordwesten van Australië, dat zelf vanuit Azië via een reeks kleine eilanden bereikbaar was. Vanaf Timor moesten deze prehistorische avonturiers dan nog zo'n negentig kilometer over zee afleggen om vervolgens via riffen, kleine landtongen en zandbanken een Australisch strand te bereiken. Over de kwaliteit van de vaartuigen waarmee zij de oversteek waagden is weinig bekend (afb.11). Ze waren gemaakt van natuurlijke materialen die geen sporen hebben achtergelaten.

NOVIOPOSTA

In dit nummer

Arnhemland

De XL-zegel

Einde Tweede Wereldoorlog

Redactie:
J. Mulder
J. Spijkerman
J.M.A.G. Stroom

Fotografie:
W.A. v.d. Wagt

Basis ontwerp:
L. Thijsen

Illustraties:
vacature

Expeditie:
F. Piers
Tolhuis 35-17
6537 NN Nijmegen
Tel. 024-3444208

Bent u al in Arnhemland geweest?

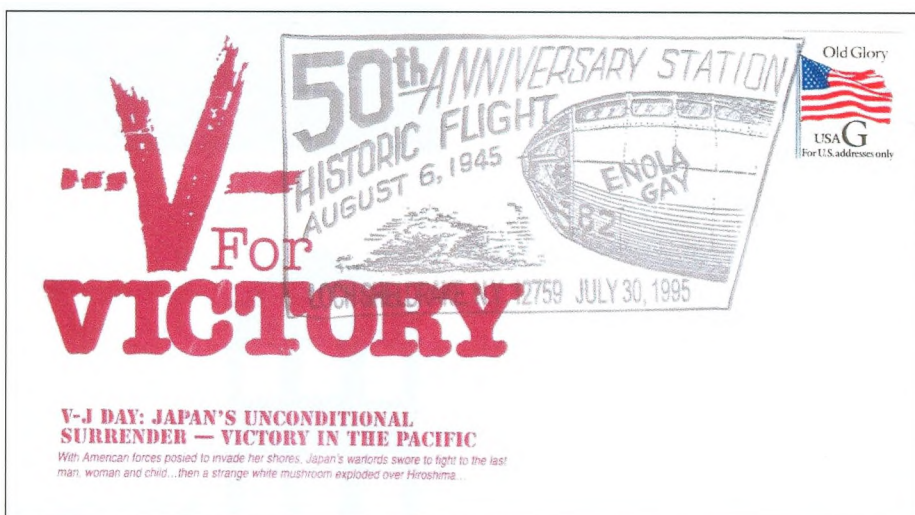
Weet u waar dat ligt? Hieronder een afbeelding die al een hint geeft. Het artikel over Arnhemland begint op pagina 4.

Afb. 13

Het definitieve einde van de Tweede Wereldoorlog

In Europa was het einde van de Tweede Wereldoorlog in mei 1945, maar in Azië werd nog doorgevochten. Op 14 augustus werd het echte einde bekend gemaakt. Meer op pagina 9.

Afb. 12

De Aborigines kenden geen pijl-en-boog; ze gebruikten de boemerang en de *woomera*, een hulpstuk bij het speerwerpen. Landbouw was onbekend. Toch oefenden ze een niet geringe invloed uit op de hen omringende natuur door op gezette tijden bepaalde gebieden van de bush op een beheerste manier te laten afbranden. Hierdoor kregen nieuwe generaties planten de kans te groeien (afb.12). Ad Borsboom beschrijft zijn ervaring met deze methode: 'Toen ikzelf voor het eerst Aborigines stukken bos zag afbranden was ik net zo bevreesd, onbekend als ik was met dit fenomeen. [] Maar zie, de volgende ochtend was er geen vlam meer te bekennen. Waar de dag ervoor dor gras en struikgewas domineerden, was nu alleen nog zwarte aarde en as. Ook de bast van de eucalyptusbomen (afb.13, voorkant van het blad) was zwart geblakerd, maar het vuur had de toppen ervan niet bereikt. Alleen de vele kleine palmboompjes, slechts een

Afb. 16

Afb. 14

halve meter hoog schenen helemaal verbrand te zijn. Wat had het vuur gedooft? Het antwoord daarop bleek simpel te zijn: alles om ons heen was nat van de dauw.' c). Tussen 1910 en 2016 steeg de gemiddelde temperatuur in dit werelddeel met één graad Celsius d) (afb.14). In de zomer van 2019-2020 verbrandde er tijdens een record-hittegolf vegetatie met een oppervlakte ter grootte van tweemaal de Benelux.

De Hollanders landen

De Nederlanders bevaren de zeven wereldzeeën (afb.15). De komst van

Afb. 19

Afb. 15

Afb. 17

Afb. 18

Afb. 20

Afb. 21

Afb. 22

Afb. 23

Afb. 25

Jansz. met de *Duijcken*, een scheepstypen pinas, aan een verkenningstocht, waarbij hij de zuidkust van Nieuw-Guinea en de oostkust van de Golf van Carpentaria bereikte (*Nova Hollandia Australis*). In juni 1606 is het schip terug in Bantam.

Op 25 oktober 1616 kwam Dirk Hartogh bij "onbewoonde eilanden". Een daarvan werd naar hem genoemd, Dirk Hartogeiland, aan de westkust van Australië bij Shark Bay. Hij liet een tinnen bord achter (afb.17) met een ingekraste tekst als poststeen voor schepen die daar later zouden kunnen landen en zeilde noordwaarts, de kust in kaart brengend. Op kaarten werd het ontdekte land aangegeven als "Het

land van de *Eendracht*". Op 14 december 1616 arriveerde het schip in Makassar op Celebes (nu Sulawesi) e). Tachtig jaar later, op 4 februari 1697, ging Willem de Vlamingh (afb.18) hier aan land en nam het bord mee. In de daarop volgende eeuw stuurde de VOC tientallen schepen naar het Zuidland. Vier van deze schepen zijn nooit van hun reis teruggekomen. Ze zijn op de kust van Australië gestrand.

De *Batavia* liep aan de grond bij de Houtman Abrolhos eilanden (afb.19), veertig mijlen uit de kust van West-Australië (afb.20). Het tweede VOC-schip dat in Australië schipbreuk leed was het jacht *De Vergulde Draak*. Het

Afb. 24

Afb. 27

Nederlandse zeevaarders naar Azië voerde hen in opdracht van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) (afb.16) ook naar het land dat al volgens de Oude Grieken zou moeten bestaan aan de andere kant van de wereld om de aarde in evenwicht te houden. Bovendien hoorden de *belanda* (Maleis voor witte man) van historische contacten met het Zuidland. Op 28 november 1605 begon Willem

Afb. 26

Afb. 28

Afb. 29

sloeg in april 1656 op de klippen (afb.21).

De *Zuiddorp* verliet op 22 april 1712 de Tafelbaai in gezelschap van de *Kokenge*. De *Kokenge* bereikte Batavia op 4 juli 1712, echter zonder de *Zuiddorp*. De VOC ondernam geen poging om het schip en de bemanning te vinden en men vernam bijna tweehonderd jaar niets meer over de *Zuiddorp*. In 1927 ontdekte een groep Aborigines een verlaten kamp dat van overlevenden van de *Zuiddorp* bleek te zijn. Het is mogelijk dat zij door de lokale bevolking geholpen zijn in het barre klimaat te overleven. Dat past in de speculaties die de ronde doen over "licht gekleurde" Aborigines.

Het laatste VOC-schip strandde in 1727 bij Gun Island. Opperstuurman Pieter Langeweg probeerde met elf anderen in een kleine boot Batavia te bereiken, maar men heeft niks meer van ze gehoord. Van de resten van de *Zeewijk* bouwden de bemanningsleden, onder wie vier timmerlieden en een zeilmaker, een reddingsboot, die zij *Sloeppe* noemden. Op 30 april 1728 kwamen 82 overlevenden van de *Zeewijk* in Batavia aan (afb.22).

Abel Tasman

Abel Janszoon Tasman (Lutjegast, 1603 - Batavia, 11 oktober 1659) (afb.23) was een ontdekkingsreiziger

Afb. 30

in dienst van de VOC (afb 24). Hij is het bekendst door zijn reizen tussen 1642 en 1644, opgezet door Antonie van Diemen. Tijdens deze reizen ontdekte hij Tasmanie (dat hij *Staete Landt* (afb.25) doopte en later Antonie van Diemensland werd). Ook bereikte

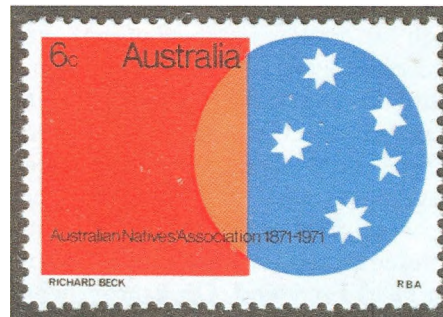

Afb. 31

hij Nieuw-Zeeland (afb.26) en Tongatapu (afb.27/28).

De eerste Brit in Australië was kaperkapitein William Dampier in 1688 (afb.29).

Captain Cook (afb.30) gebruikte bij zijn ontdekkingstocht rond Australië (1728) het journaal van de *Duifken*. Het leidde uiteindelijk tot de vestiging van de Britse kolonie (29 april 1770)

Afb. 32

Afb. 33

(afb.31) waar 126.000 Nederlanders naartoe emigreerden (1947-1961).

Australië (afb.32) is een groot sportland, maar de Aborigines figuren nog sterk in de marge (afb.33); toch vinden zij meer en meer erkenning (afb.34).

Marcel M. Claassen

Afb. 34

Bronnen:

- Uetz, Peter en Jakob Hallermann, *The Reptile Database - Chelodina burrungandjii* (wikipedia)
- Borsboom, Ad, *De clan van de Wilde Honing* (2000), p.18
- idem, p.26-30
- Jupp, James, *The Australian People (land)*, Cambridge (2001), p.3
- Bruijn, J.R., F.S. Gaastra en I. Schöffer, *Dutch Asiatic Shipping* (wikipedia) Wikipedia, geraadpleegd op 13 december 2019.